

Ympäristövastuu Stora Enson raakkutapauksessa

Muuttuva ja uudistuva ympäristösääntely
ON-työ

Laatija:
Pauliina Nylund

24.11.2024

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: Oikeustiede / ympäristöoikeus
Tekijä: Pauliina Nylund
Otsikko: Ympäristövastuu Stora Enson raakutapauksessa
Ohjaaja: Alekski Heinilä
Sivumäärä: 26 sivua
Päivämäärä: 24.11.2024

Tämän ON-työn tarkoituksena on tarkastella Stora Enson Hukkajoen raakutapausta oikeudellisesta näkökulmasta niin rikosoikeudellisen sääntelyn kuin julkisoikeudellisen sääntelyn näkökulmasta. Tarkastelen rikosoikeudellista vastuuta erityisesti vastuun kohdentumisen, yhteisösakon sekä menettämisseuraamuksen näkökulmasta. Julkisoikeudellista vastuuta tarkastelen erityisesti luonnonsuojelulain 127 §:ssä säädetyn luontovahingon korjaamissääntelyn valossa. Tarkastelen sitä, miten luontovahinkosääntely ja luontovahingon korjaamisvelvoite voisivat kohdistua kyseiseen tapaukseen, ja millaisia seuraamuksia siitä voisi mahdollisesti seurata. Käsittelen lyhyesti myös pakkokeinoja. Tutkimuksen metodina on lainoppi, mutta kyse on kuitenkin vahvasti tapaututkimuksesta, jossa tulkitseen lainsäädäntöä ja ympäristövastuuta Stora Enson raakutapauksen valossa.

Raakutapauksen rikosoikeudellisia seuraamuksia voisivat tuomitun rangaistuksen ohella olla oikeushenkilölle tuomittava yhteisösakko taikka menettämisseuraamus rikoksen oheisseuraamuksena. Rikosoikeudellisen vastuun kannalta erityistä merkitystä on sillä, keneen vastuu raakutapauksessa kohdistuu. Julkisoikeudellisia seuraamuksia voisivat olla luontovahingon korjaamisvastuu sekä pakkokeinot. Jokihelmisimpukka kuuluu lajina luontovahinkosääntelyn piiriin, jonka lisäksi Hukkajoella aiheutuneen vahingon voidaan katsoa olleen merkittävä sekä vaikuttaneen jokihelmisimpukan suotuisan suojelun tasoon. Tutkimustulokset osoittavat, että Stora Enson raakutapauksen seurauksena on mielestäni aiheutunut luonnonsuojelulain 127§:n mukainen luontovahinko, jonka korjaamisesta Stora Enso -yhtiö on luonnonsuojelulain nojalla vastuussa.

On tärkeää, että raakutapauksen aikaansaama julkisuus toimii ikään kuin ennaltaehkäisevänä esimerkkinä tulevaisuuden kannalta, jotta vastaavia tapauksia ei tapahtuisi. Selvää on, että jokihelmisimpukoiden tilanne Hukkajoella selkenee vasta lähivuosina, kun joen tila tasaantuu ja tehtyjen ennallistamistoimien seuraukset saadaan selville.

Avainsanat: ympäristövastuu, jokihelmisimpukka, luontovahinko, yhteisösakko, menettämisseuraamus, pakkokeino

Sisällys

Ympäristövastuu Stora Enson raakutapauksessa	I
Lähteet.....	IV
Lyhenteet.....	VIII
1 Johdanto	1
1.1 Tausta	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja metodi.....	2
1.3 Stora Enson raakutapaus Hukkajoella.....	2
2 Lainsäädäntötausta	4
3 Ympäristövastuusta yleisesti.....	6
4 Rikosoikeudellinen vastuu.....	7
4.1 Yleistä	7
4.2 Rikosoikeudellisen vastuun kohdentuminen	7
4.3 Yhteisösakko	10
4.4 Menettämisseuraamus.....	12
5 Julkisoikeudellinen vastuu	14
5.1 Yleistä	14
5.2 Pakkokeinot.....	14
5.3 Ympäristövastuudirektiiviin perustuva luontovahinko.....	15
5.4 Luontovahingon korjaamisvastuu	17
6 Tapauksen kannalta merkityksellistä oikeuskäytäntöä	21
7 Johtopäätökset	24
8 Tulevaisuus	26

Lähteet

Kirjallisuus

Ekroos, Ari - Kumpula, Anne - Kuusiniemi, Kari - Vihervuori, Pekka,

Ympäristöoikeuden pääpiirteet. 3., uudistettu painos. Sanoma Pro 2014.

Kallio, Pasi, Luontovahingot EY:n ympäristövastuudirektiivissä - vastuun ulottuvuus

ja merkittävyyskynnys. Asiantuntija-artikkeli S.155–191. Edilex 31.7.2008.

Koskela, Tarja – Suvantola, Leila – Huhtala, Sami – Kankaanranta, Terhi –

Koppanen, Kari – Laakso, Tero – Lindqvist, Riku – Nummela, Heidi –

Sahramäki, Iina – Syväranta, Jari, Ympäristörikokset. Edita 2023.

Kuusiniemi, Kari – Ekroos, Ari – Kumpula, Anne – Vihervuori, Pekka,

Ympäristöoikeus. 2., uudistettu painos. Sanoma Pro 2013.

Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti –

Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio,

Ilkka, Rikosoikeus. 5., uudistettu painos. Talentum 2013.

Similä, Jukka, Hukkajoen raakut ja oikeudellinen vastuu. The Blog of the University of Lapland Faculty of Law 30.8.2024.

(<https://fromlaplandwithlaw.blogspot.com/2024/08/hukkajoen-raakut-ja-oikeudellinen-vastuu.html>, luettu 13.9.2024).

Suvantola, Leila, Luontovahinkojen korjausvastuun uudistus. Ympäristöjuridiikka

2/2007. Asiantuntija-artikkeli s. 13–41. Edilex 30.6.2007.

Suvantola, Leila – Similä, Jukka, Luonnonsuojeluoikeus. Edita 2011.

Syväranta, Juho, Raakkutuhon keskellä. Suomen luonto: Irtonumero 8/2024.

Vapaavuori, Maria, Luontovahinkojen korvaus- ja korjaamisvastuu. Pro gradu - tutkielma. Turun yliopisto. 2014.

Virallislähteet

HE 228/2008 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle ympäristölle aiheutuvien vahinkojen korjaamista koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 55/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 48 luvun muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 4/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 10 luvun sekä pakkokeinolain 6 ja 7 luvun muuttamisesta.

Oikeustapaukset

KKO 2008:33

KKO 2019:102

KHO 2022:71

Helsingin HO R 12/2475 30.8.2013

Rovaniemen HO R 16/915 22.3.2018

Medialähteet

Itahame.fi. Laiton hakkuu valkoselkätikkojen lehdossa toi tuomion – toimihenkilölle ja metsäkoneyrittäjälle sakkoja. 28.10.2023.

<https://www.itahame.fi/paikalliset/6308861> (Luettu 18.11.2024)

Keskisuomalainen.fi. Avohakkuut tuhosivat uhanalaisen valkoselkätikan suojelualuetta Jyväskylässä – 400 rungon sijaan pystyyn jäi vain 70–80.

25.10.2023. <https://www.ksml.fi/paikalliset/6305794> (Luettu 4.11.2024)

Luontoon.fi. Erittäin uhanalaisia jokihelmisimpukoita kuollut Suomussalmella –

Metsähallitus korjaa vahinkoja. 21.8.2024. <https://www.luontoon.fi/-/erittain-uhanalaisia-jokihelmisimpukoita-kuollut-suomussalmella-metsahallitus-korjaa-vahinkoja> (Luettu 15.10.2024)

Metsähallitus. Hukkajoen pelastustöiden tilanne: noin 30 kuutiota mutaa ja hakkutähteitä kannettu pois joesta. 30.8.2024.

<https://www.metsa.fi/tiedotteet/hukkajoen-pelastustoiden-tilanne-noin-30-kuutiota-mutaa-ja-hakkuutahteita-kannettu-pois-joesta/> (Luettu 3.11.2024)

Savolainen Jukka. Hovioikeuden ratkaisu Lokapojat Oy:tä koskevassa asiassa - johtohenkilöiden neljän vuoden vankeusrangaistukset pysyivät voimassa. Edilex. 30.8.2013. <https://www-edilex-fi.ezproxy.utu.fi/uutiset/37296?allWords=lokapojat&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=607633> (Luettu 3.11.2024)

Stora Enso. Teemme kaikkemme, jotta Hukkajoen tapahtumat eivät pääse toistumaan. 23.8.2024. <https://www.storaenso.com/fi-fi/newsroom/press-releases/2024/8/stora-enso-teemme-kaikkemme-jotta-hukkajoen-tapahtumat-eivat-paase-toistumaan> (Luettu 19.9.2024)

Stora Enso. Stora Enson sisäinen tutkinta Hukkajoen tapauksesta valmistunut. 30.8.2024. <https://www.storaenso.com/fi-fi/newsroom/press-releases/2024/8/stora-enson-sisainen-tutkinta-hukkajoen-tapauksesta-valmistunut> (Luettu 3.11.2024)

STT Info. Kokemäenjoessa vuollejokisimpukoita ennätysmäärät. 30.5.2024. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/70263125/kokemaenjoessa-vuollejokisimpukoita-ennatysmaarat?lang=fi> (Luettu 13.9.2024)

Suomen Luonnonsuojeluliitto. Uusi luonnonsuojelulaki voimaan – sen arvosana on 9. 1.6.2023. <https://www.sll.fi/2023/06/01/uuden-luonnonsuojelulain-arvosana-on-yhdeksan/> (Luettu 21.9.2024)

Yle.fi. Poliisi tutkii epäiltyä luonnonsuojelurikosta Orivedellä – Metsä Group hakkasi lehdon ohjeiden vastaisesti. 2.10.2024. <https://yle.fi/a/74-20114866> (Luettu 4.11.2024)

Muut lähteet

Suomen ympäristökeskus SYKE. Lajiesittely (direktiivilaji), Jokihelmisimpukka (raakku). Päivitetty 30.11.2022. <https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Jokihelmisimpukka.pdf> (Luettu 23.10.2024)

Suomen ympäristökeskus SYKE. Lajiesittely (direktiivilaji), Vuollejokisimpukka.

Päivitetty 30.11.2022.

<https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Vuollejokisimpukka.pdf>

(Luettu 23.10.2024)

Tilastokeskus. StatFin. Rikos- ja pakkokeinotilasto. 13gw – Tietoon tulleet rikokset ja niiden selvittäminen rikosnimikkeittäin tutkivan viranomaisen mukaan, 2006–2023. Törkeä luonnonsuojelurikos.

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/statfin_rpk_pxt_13gw.px/table/tableViewLayout1/ (Luettu 7.11.2024)

Ymparisto.fi. Metsien käsittely jokihelmisimpukka- eli raakkualueilla.

https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/metsankasittelyn-ohje-raakku-esiintymen-lahistolla_0.pdf (Luettu 3.11.2024)

Lyhenteet

ELY-keskus	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
EN	Erittäin uhanalainen
EU	Euroopan unioni
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
LSL	Luonnonsuojelulaki (9/2023)
RL	Rikoslaki (39/1889)
VU	Vaarantunut
YVD	Ympäristövastuudirektiivi (2004/35/EY)

1 Johdanto

1.1 Tausta

Ympäristövastuu käsittää erilaisia vastuumuotoja, joita voidaan jakaa niin rikosoikeudellisiin, siviilioikeudellisiin kuin julkisoikeudellisiin vastuumuotoihin. Tämä ON-työ käsittelee Stora Enson Hukkajoen raakutapausta oikeudellisesta näkökulmasta niin rikosoikeudellisen kuin julkisoikeudellisen ympäristövastuusääntelyn näkökulmasta. Käsitelen tässä ON-työssä rikosoikeudellista vastuuta vastuun kohdentumisen, yhteisösakon sekä menettämisseuraamuksen näkökulmasta. Julkisoikeudelliselta puolelta tarkastelen erityisesti luonnonsuojelulain (9/2023) mukaista luontovahingon korjaamista koskevaa sääntelyä, joka toteutetaan hallinnollisessa prosessissa.

Julkisoikeudellinen vastuu ja rikosoikeudellinen vastuu ovat toisistaan riippumattomia. Julkisoikeudellisiin toimiin voidaan ryhtyä, vaikkei raakutapauksessa ilmenisi minkäänlaista rikosta. On myös mahdollista, että tapauksen seurauksena tuomitaan rikoksesta, ja yhtiö määrätään tämän lisäksi julkisoikeudelliseen ympäristövastuuseen. Tätä ON-työtä lukiessa on siis tärkeää erottaa kyseiset ympäristövastuun muodot toisistaan.

Rikosoikeudellisia ympäristövastuumuotoja merkityksellisempää on se, pystytäänkö luontovahingon korjaamis- ja ennallistamistoimilla palauttamaan luonto sekä eliölajit alkuperäiseen tilaan eli vahinkoa edeltäneeseen tilaan. Ennallistamistoimia sekä juuri tämänkaltaisia luontovahingon korjaamistoimia voidaankin pitää muita ympäristövastuumuotoja tehokkaampana, sillä näillä toimilla on muihin ympäristövastuumuotoihin verrattuna täysin erilainen mahdollisuus palauttaa luonto alkuperäiseen tilaan. Luonnon kannalta luontovahinkoa koskeva sääntely on mielestäni tärkein julkisoikeudellisen ympäristövastuun muoto, sillä luontovahinkoa koskeva sääntely voi oikeasti johtaa luonnontilan ennallistamiseen toisin kuin esimerkiksi rikosoikeudelliset seuraamukset, joita käsitellään tämän työn alkupuolella.

Hukkajoen raakutapaus nousi vahvasti julkisuuteen loppukesällä 2024, jolloin se oli hyvin ajankohtainen keskustelunaihe. Tämä kyseisen tapauksen saama julkisuus sai minut tarkastelemaan syvemmin tapauksesta seuraavaa ympäristövastuuta.

Tämä ON-työ on joiltain osin yhtenevä rikosoikeudellisen vastuun tarkastelun osalta Muuttuva ja uudistuva ympäristöoikeus -erikoistumisjaksolla syksyllä 2024 kirjoitetun seminaarikirjoituksen ”Yritysten rikosoikeudellinen vastuu luonnonsuojelurikoksista - näkökulmana Stora Enson raakutapaus Hukkajoella” kanssa, jonka on lisäksi kirjoittanut Ella Soitamo. Tämä ON-työ on kirjoitettu laajentaen ympäristövastuun näkökulmaa rikosoikeudellisen vastuusääntelyn lisäksi julkisoikeudelliseen ympäristövastuusääntelyyn, etenkin luontovahinkosääntelyyn. Kyseisestä seminaarikirjoituksesta on otettu satunnaisesti tekstiä rikosoikeudellisen vastuun osalta tähän ON-työhön. Tällaisia kohtia, joita en ole täysin yksin kirjoittanut ovat kappaleet 2 eli lainsäädäntötausta (perustuslain sekä rikoslain sääntelyä koskevat kappaleet), 3 kappaleesta osa ympäristövastuun tekstiä sekä 4.3 eli yhteisösakko (erityisesti KKO 2008:33). Sivulta 12 eteenpäin (kappaleesta 4.4 Menettämisseuraamus) kaikki kirjoitettu teksti on omaani. Osan yhdessä kirjoittamastamme rikosoikeudellisen vastuun tekstistä olen poistanut kokonaan tai muokannut itse enemmän tähän ON-työhön sopivaksi.

1.2 Tutkimuskysymykset ja metodi

ON-työn tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Millaisia niin rikosoikeudellisia kuin julkisoikeudellisia seuraamuksia Stora Enson raakutapauksella voisi olla?
- Miten luonnonsuojelulain mukainen luontovahinkojen korjaamissääntely soveltuu Stora Enson raakutapaukseen Hukkajoella?

Tämän ON-työn metodina on lainoppi. Kyse on kuitenkin vahvasti tapaustutkimuksesta, jossa tulkitsen lainsäädäntöä ja ympäristövastuuta Stora Enson Hukkajoen raakutapauksen valossa.

1.3 Stora Enson raakutapaus Hukkajoella

Stora Enso Oyj on yksi maailman suurimmista yksityisistä metsänomistajista ja se työllistää noin 20 000 henkilöä. Vuonna 2023 Stora Enson liikevaihto oli 9,4 miljardia euroa, joka tekee yhtiöstä suuren toimijan alallaan. Stora Enson korjuutyömaalla Kainuussa havaittiin torstaina 15. elokuuta 2024 ympäristövahinko metsäkoneiden ylitettyä joen, jossa on erittäin uhanalaisten raakkujen eli jokihelmisimpukoiden (*Margaritifera margaritifera*) esiintymä. Suomussalmen pohjoisosissa sijaitsevassa Hukkajoessa on kuollut arviolta jopa tuhansia jokihelmisimpukoita. Jokihelmisimpukoita ja sen elinympäristöä on vaurioitunut arviolta 150–

200 metrin pituiselta matkalta.¹ Poliisi on tutkinut loppukesästä 2024 lähtien tapausta törkeänä luonnonsuojelurikoksena.² Selvää on, että Hukkajoella on toimittu vastoin lakia sekä viranomaisten ohjeistuksia, jonka seurauksena on aiheutunut vakava vahinko jokihelmisimpukoille. Tämän takia tapauksen oikeudellisten seuraamusten sekä vastuun tarkastelu on sekä tärkeää että kiinnostavaa. Stora Enson lehdistötiedotteen (30.8.2024) mukaan Hukkajoen tapahtumat ovat useiden seikkojen summa, jotka liittyvät esimerkiksi tiedonkulkuun, tietojärjestelmien toimivuuteen ja yksittäisiin virhearviointeihin. Virhearviointeja on tapahtunut myös Stora Enson sisällä.³ Oikeudellisen vastuun näkökulmasta kyseisessä tapauksessa on erityisen mielenkiintoista se, keneen vastuun katsotaan lopulta kohdistuvan. Yhtiön toiminta nousi laajasti julkisuuteen loppukesällä 2024, jonka jälkeen yhtiö lupasi korvata kaikki aiheuttamansa vahingot niin ympäristöllisesti kuin taloudellisesti. Lisäksi yhtiö on päättänyt osallistua LIFE Revives -raaknsuojeluohjelmaan.⁴ On kuitenkin epävarmaa, missä laajuudessa yhtiö olisi alkanut yhtä voimakkaisiin toimiin, jos raakkutapaus ei olisi noussut vastaavalla tavalla julkisuuteen. Koen, että raakkutapauksesta seuraavalla julkisuudella voi olla vaikutusta vastaavien tapauksien ennaltaehkäisyssä tulevaisuudessa.

---

¹ Luontoon.fi, 21.8.2024.

² Similä, 30.8.2024.

³ Stora Enso, 30.8.2024.

⁴ Stora Enso, 23.8.2024.

2 Lainsäädäntötausta

Suomen perustuslain (731/1999) 20 §:n ensimmäisen momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Vastuu ympäristöstä on perustuslaintasolla säädetty kaikkia koskevaksi. Säännös on enemmän lähinnä julistuksenomainen vastuusäännös, eikä itsessään muodosta oikeudellisia velvoitteita eikä rangaistusvastuuta.⁵

Kuten aiemmin mainitsin, epäillään Stora Enso -yhtiötä törkeästä luonnonsuojelurikoksesta, mutta tätä ON-työtä kirjoittaessa raakkutapauksen tutkinta on vielä kesken. Rikoslain (RL) 48:5:ssä säädetään luonnonsuojelurikoksesta, jonka mukaan luonnonsuojelurikokseen voi syyllistyä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta se, joka esimerkiksi oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaisia (LSL) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen. Rangaistusasteikkona on sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Stora Enson raakkutapauksessa epäillään tapahtuneen törkeä luonnonsuojelurikos (RL 48:5a), jonka edellytyksenä on, että rikoksella aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa esimerkiksi eliölajin säilymiselle ottaen huomioon rikoksen kohteena olevan eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalaisuus taikka eliölajille aiheutetun vaaran tai vahingon pitkäaikaisuus tai laaja ulottuvuus tai tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä luonnonsuojelurikoksesta rangaistuksena on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Törkeitä luonnonsuojelurikoksia on tullut poliisin tietoon eli tutkintaan hyvin vähän, esimerkiksi vuosina 2006–2023 niitä tilastoitiin vain viisi.⁶

Huomionarvoista on, että törkeä luonnonsuojelurikos on säädetty vasta vuonna 2015. Tämä kertoo siitä, että luonnonsuojeluasiat ovat tulleet tärkeämmiksi vasta viime vuosina. Hallituksen esityksessä 55/2015 mainitaan, että törkeän luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistön voi täyttää erittäin uhanalaisen jokihelmisimpukan yhdenkin esiintymispaikan tahallinen

---

⁵ Kuusiniemi ym. Kappale I, 1.4, 2013.

⁶ Tilastokeskus, törkeä luonnonsuojelurikos.

hävittäminen esimerkiksi ruoppaamalla tai rakentamalla.⁷ Onkin siis selvää, että Stora Enso -yhtiötä epäillään törkeästä luonnonsuojelurikoksesta.

Aiheen kannalta merkitystä on myös luonnonsuojelulaille. Rikoslaisissa on blankorangaistussäännöksiä, jolloin rangaistavan käyttäytymisen tarkempi kuvaus löytyy muusta laista. LSL on yksi tällainen laki, johon rikoslaisissa viitataan ja ymmärtääkseen luonnonsuojelurikoksen sisältöä tulee siis olla perehtynyt rikoslain lisäksi luonnonsuojelulakiin. LSL on uudistunut hiljattain vastaamaan uudempia luonnonsuojelutarpeita, mutta Suomen Luonnonsuojeluliiton mukaan se ei kuitenkaan riitä pysäyttämään luontokatoa.⁸

Julkisoikeudellisen ympäristövastuun osalta käsittelen tässä ON-työssä lähinnä luonnonsuojelulain 127 §:ssä säädettyä luontovahingon ehkäisemis- ja korjaamissääntelyä. Kyseisen pykälän mukaan, jos luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka harjoittaa ammatillista toimintaa tai joka tosiasiallisesti määrää tästä toiminnasta (toiminnanharjoittaja), tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa tai uhkaa välittömästi aiheuttaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai päätösten vastaisella toimenpiteellä tai laiminlyönnillä 3 §:n 7 kohdassa tarkoitetun luontovahingon, toiminnanharjoittajan on ilmoitettava luontovahingosta tai sen välittömästä uhasta viipymättä ELY-keskukselle ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäisiksi.

Samana pykälänä mukaan saatuaan tiedon luontovahingosta tai sen välittömästä uhasta, ELY-keskuksen on, sen lisäksi, mitä 126 §:ssä säädetään, määrättävä haitan aiheuttanut toiminnanharjoittaja tarvittaessa ryhtymään toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäisiksi sekä määrättävä toiminnanharjoittaja ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin. Haitallisen vaikutuksen merkittävyyttä on arvioitava suhteessa asianomaisen luontotyyppin tai eliölajin suojelun tasoon vahingon tapahtumahetkellä sekä niiden tuottamiin palveluihin ja luonnolliseen uudistumiskykyyn.

---

⁷ HE 55/2015 vp. s.23.

⁸ Suomen Luonnonsuojeluliitto, 1.6.2023.

3 Ympäristövastuusta yleisesti

Ympäristövastuu on käsitteenä laaja ja siitä voidaan erotella kolme eri vastuumuotoa eli rikosoikeudellinen-, siviilioikeudellinen- sekä julkisoikeudellinen vastuu. Kaikki edellä mainitut vastuumuodot ovat yhtä tärkeitä, mutta tapauskohtaisesti jonkin vastuumuodon merkitys saattaa korostua. Ympäristövastuulla voidaan tarkoittaa myös vastuuta ympäristöstä, joka säilyisi tuleville sukupolville. Ympäristövastuu voi lisäksi merkitä sitä, että yksilö on yleisesti vastuullinen suhteessaan ympäristöön.⁹

Luonnonsuojelulain säännösten vastainen toiminta voi johtaa ensinnäkin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin ja niihin liittyviin menettämisseuraamuksiin, toiseksi pakkokeinojen käyttämiseen ja kolmanneksi ennallistamisvastuuseen. Kaikki nämä voivat toteutua toisistaan riippumatta Stora Enson raakutapauksessa. Luonnonsuojelulain noudattamista valvovat pääasiassa ELY-keskukset kuten myös raakutapauksessa.¹⁰

Luonnonsuojelulainsäädännön vastaiset teot ja laiminlyönnit ovat rangaistavia tai lainvastaisia joko rikoslain tai luonnonsuojelulain nojalla. Aihetta koskee kuitenkin myös muu ympäristövastuusäätely. Rikosoikeudelliset seuraamukset ja luonnonsuojelulain mukaiset julkisoikeudelliset toimet ovat toisistaan riippumattomia. Luonnonsuojelulain vastaisen teon tekijälle voidaan esimerkiksi asettaa kielto jatkaa lainvastaista toimintaa, asettaa uhkasakko, panna se täytäntöön ja antaa velvoite poistaa lainvastainen tila. Lisäksi hänet voidaan tuomita luonnonsuojelurikoksesta rangaistukseen. Yhden keinon käyttäminen ei sulje toista pois, eikä rikosvastuu häviä sillä, että alue on jo esimerkiksi ennallistettu pakkokeinoin.¹¹ Tällainen vastuusäätelyn limittäisyys, jossa ympäristövastuu pohjautuu sekä julkisoikeudelliseen että rikosoikeudelliseen vastuuseen, on mielestäni kaikkein toimivin vastuun muoto Stora Enson raakutapauksessa. Rikosoikeudellinen sanktio ei kuitenkaan korjaa tai niin sanotusti ennallista ympäristössä ilmenevää tosiasiallista epätydyttävää olotilaa missään tilanteessa.¹² Usein juuri myöhemmin käsiteltävää luontovahinkosäätelyä voidaan pitää merkittävimpänä ympäristövastuusäätelyn muotona.

---

⁹ Kuusiniemi ym. Kappale VIII, 1, 2013.

¹⁰ Suvantola - Similä 2011, s.317–318.

¹¹ Suvantola - Similä 2011, s.339.

¹² Kuusiniemi ym. Kappale VIII, 1, 2013.

4 Rikosoikeudellinen vastuu

4.1 Yleistä

Rikosoikeudellinen vastuu kattaa ympäristölainsäädännön vastaisen toiminnan rikosoikeuden näkökulmasta. Rangaistusseuraamuksia voivat olla sakon tai vankeusrangaistuksen ohella esimerkiksi yhteisösakko, joka tuomitaan yhtiölle ja kuuluu oikeushenkilön rangaistusvastuuseen taikka niin kutsuttu konfiskaatio eli menettämisseuraamus, joka on oheisseuraamus rikoksesta. Hukkajoen raakutapauksessa erittäin mielenkiintoista rikosoikeudellisen vastuusäätelyn näkökulmasta on sillä, keneen vastuun katsotaan tapauksessa kohdistuvan. Tätä käsittelem seuraavaksi.

4.2 Rikosoikeudellisen vastuun kohdentuminen

Ympäristörikosten yhteydessä, kuten myös raakutapauksessa, on tyypillistä, että täytyy erikseen selvittää, kuka tai ketkä mahdollisesti vastuussa olevista luonnollisista henkilöistä taikka oikeushenkilöistä ovat syyllistyneet rikokseen. Vastuun kohdentumisella on huomattava merkitys siihen, keneen raakutapauksen rikosoikeudellinen vastuu kohdistuu ja millaisia rikosoikeudellisia seuraamuksia tälle yhtiölle taikka henkilölle tapauksesta seuraa.

Rikosoikeudellisen vastuun kohdistumisen kannalta tärkeitä säännöksiä ovat RL 48:9, jossa säädetään oikeushenkilön rangaistusvastuusta sen toiminnassa tapahtuneen luonnonsuojelurikoksen johdosta sekä RL 48:7, jossa säädetään, että rangaistukseen tuomitaan se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on ollut. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

Oikeushenkilön rangaistusvastuun kannalta merkitystä on rikoslain sääntelyllä koskien sitä, milloin rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi. Sen mukaan, jos rikosentekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai oikeushenkilön hyväksi, ja kuuluu oikeushenkilön johtoon, tai hän on työ- tai virkasuhteessa oikeushenkilöön, tai hän on toiminut oikeushenkilön edustajalta saadun toimeksiannon mukaisesti, rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi.¹³ Tällä sääntelyllä on merkitystä raakutapauksessa, kun selvitetään, keneen

---

¹³ Lappi-Seppälä ym. Kappale I, 1.4, 2013.

rikosoikeudellinen vastuu tapauksessa kohdistuu. Etenkin, jos rikosoikeudellisen vastuun katsottaisiin kohdistuvan yhtiöön.

Ei ole vielä tiedossa, mitä seuraamuksia raakutapauksesta seuraa tulevaisuudessa ja kenelle. On kuitenkin kiistatonta, että yhtiön toiminta Hukkajoella on ollut ELY-keskuksen antamien ohjeistusten vastaista. Mielenkiintoinen kysymys on se, kenellä on rikosoikeudellinen vastuu: työkoneen kuljettajalla, aliurakoitsijayhtiöllä, hakkuusta vastuulla olevalla henkilöllä, Stora Enson johdolla, Stora Ensolla oikeushenkilönä vai useammalla edellä mainituilla. Stora Enso -yhtiö oli hankkinut hakkuut Hukkajoella aliurakoitsijalta, eli on myös mahdollista, että vastuu kohdistuisi aliurakoitsijaan, taikka siihen yhtiöön, jonka metsäkoneilla Hukkajoen yli ajettiin tuhoten jokihelmisimpukat. Rikosoikeudelliseen vastuuseen voi myös joutua luonnollinen henkilö esimerkiksi hakkuista vastuussa ollut henkilö taikka metsäkoneen kuljettaja.

Vastuun tosiasiallinen kohdentuminen riippuu kuitenkin monesta eri tekijästä, joita tulee arvioida niin rikosoikeudellisten yleisten oppien valossa kuin myös raakutapauksessa Stora Enso -yhtiön sekä aliurakoitsijan välisten ohjeistusten valossa. Suurta merkitystä on esimerkiksi sillä, onko metsäkoneen kuljettaja sekä aliurakoitsija olleet tietoisia Hukkajoen merkityksestä jokihelmisimpukoille ja onko ohjeistuksista oltu tahallaan välittämättä. Merkitystä on myös sillä, onko Stora Enso ohjeistanut aliurakoitsijaa tarpeeksi selkeästi eli onko Stora Enso toiminut huolellisesti ohjatessaan aliurakoitsijan toimintaa. Esitutkinnassa varmasti selvitetään, keneltä ohjeistus on tullut, mitä se on sisältänyt ja kuka on toiminut ohjeistusten vastaisesti, sekä onko teko ollut tahallista tai törkeän huolimattontaa. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että rikosoikeudellinen vastuu kohdistuisi raakutapauksessa siihen, joka on tahallisesti tai törkeästi huolimattomuudesta ollut välittämättä ohjeistuksista ja Hukkajoen yliajon seurauksista jokihelmisimpukoille. Näistä seikoista ei ole tätä ON-työtä kirjoittaessa mahdollista saada täyttä varmuutta. On kiinnostavaa nähdä tulevaisuudessa, keneen vastuun katsotaan lopulta kohdistuvan.

Merkityksellistä oikeuskäytäntöä ovat tapaukset, joissa yhtiön johto on tuomittu rangaistukseen ympäristörikkoksesta. Tunnetuimpia tällaisista tapauksista ovat muun muassa Talvivaaran tapaus (Rovaniemen HO R 16/915 22.3.2018, KKO 2019:102) sekä Lokapojat Oy:n tapaus (Helsingin HO R 12/2475 30.8.2013). Talvivaaran tapauksessa oli kyse kaivosyhtiön jätevesipäästöistä, joiden mukana luontoon oli päässyt ympäristölle haitallisia aineita huomattavasti yhtiön ympäristölupahakemuksessa merkittyä määrää enemmän. Tekijät olivat muun muassa laiminlyöneet huolehtia yhtiön kaivostoimintaa koskevassa ympäristö- ja

vesitalousluvan hakemusmenettelyssä siitä, että hakemus liitteineen sisälsi riittävät ja oikeat tiedot yhtiön kaivostoiminnasta ja toiminnan ympäristövaikutuksista.¹⁴ Talvivaaran tapauksessa hovioikeus tuomitsi yhtiölle maksettavaksi 500 000 euron yhteisösakon.¹⁵ Lokapojat Oy:n tapauksessa oli kyse jätteen kuljetus- ja keräystoimintaa harjoittavasta yhtiöstä, joka oli päästänyt erilaisia jätteitä ympäristöön. Hovioikeus katsoi käräjäoikeuden tavoin, että yhtiön kaksi omistajaa ja hallituksen jäsentä olivat syyllistyneet muun muassa Lokapojat Oy:n toiminnassa tehtyyn törkeään ympäristön turmelemiseen.¹⁶

Tällaisia oikeushenkilön rangaistusvastuutapauksia vielä kiinnostavampia ovat sellaiset tapaukset, joissa yhtiö on suorittanut työtä aliurakoitsijan välityksellä ja tämän aliurakoitsijan työssä on tapahtunut rikokseksi katsottava teko. Tämänkaltaisia ratkaisuja ei kuitenkaan ole paljoa, mutta useimmiten ne ovat juuri metsäyhtiöiden hakkuiden seurauksena aiheutuneita vahinkoja. Oikeuskäytännön osalta voidaan kuitenkin mainita Jyväskylässä helmikuussa 2019 tapahtunut hakkuu, jossa Metsä Groupin toimihenkilö ja metsäkoneyrittäjä oli tuomittu Keski-Suomen käräjäoikeudessa sakkorangaistukseen laittoman hakkuun takia. Avohakkuu tuhosi valkoselkätikan esiintymisaluetta.¹⁷ Tapauksessa Metsä Group Oy:n edustaja oli ohjeistanut hakkutyön tehneen urakoitsijan hakkaamaan puut rajoitusalueelta niin, että alueelle jäi vain 35–40 kuutiota puita, kun niitä olisi pitänyt jäädä vähintään 200 kuutiota.¹⁸

Metsä Groupin toiminnassa on tapahtunut vastaavanlainen tapaus myöhemmin huhtikuussa 2023, jolloin Metsä Group hakkasi lehdon ELY-keskuksen ohjeiden vastaisesti Orivedellä. Sisä-Suomen poliisi tutki epäiltyä tapausta luonnonsuojelurikoksena. Metsä Group oli saanut ELY-keskukselta tarkat ohjeet alueen rauhoitettujen lajien suojelusta. Tapauksessa hakkuun suunnitellut toimihenkilö oli omalla päätöksellään poikennut sekä Metsä Groupin että viranomaisten antamista ohjeista.¹⁹

Mielenkiintoista on, miten edellä mainitussa Jyväskylän valkoselkätikkatapauksessa (2019) yhtiön edustaja oli neuvonut hakkutyön tehneen aliurakoitsijan hakkaamaan suojellun alueen, kun taas Oriveden 2023 hakkuissa hakkuut suunnitellut henkilö oli poikennut yhtiön ja ELY-keskuksen ohjeistuksista. Hukkajoen raakkutapauksessa rikosoikeudellisen vastuun osalta on

---

¹⁴ Rovaniemen HO R 16/915 22.3.2018, KKO 2019:102.

¹⁵ Similä, 30.8.2024.

¹⁶ Savolainen, 30.8.2013.

¹⁷ Itahame.fi, 28.10.2023.

¹⁸ Keski-suomalainen.fi, 25.10.2023.

¹⁹ Yle.fi, 2.10.2024.

luultavasti kyse hyvin vastaavanlaisesta harkinnasta, jossa merkitystä on erityisesti sillä, kuka on toiminut vastoin ohjeistuksia. Raakkutapauksessa tällainen vastuu voisi mielestäni olla enemmän hakkuut suunnittelevalla taikka valvovalla henkilöllä tai hakkuut toteuttaneella yhtiöllä kuin esimerkiksi Stora Enso -yhtiön johdolla. Jos kuitenkin Stora Enso -yhtiön puolelta ei ole toimittu erittäin huolellisesti hakkuiden ohjeistuksessa puoltaa se vastuuta ennemminkin Stora Enson suuntaan. Mitä luultavimmin, tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon mukaan, vastuu tulee kohdistumaan molempiin, eli niin Stora Ensoon kuin aliurakoitsijaankin.

Oikeushenkilölle tuomittava yhteisösakko sekä luonnollisen henkilön rangaistusvastuu eivät ole toisensa poissulkevia. Raakkutapauksessa on mahdollista esimerkiksi, että luonnollinen henkilö eli esimerkiksi metsäkoneen kuljettaja tai hakkuista vastuussa oleva henkilö tuomitaan rangaistukseen luonnonsuojelurikoksesta, ja sen lisäksi Stora Enso -yhtiö taikka aliurakoitsija -yhtiö tuomitaan yhteisösakkoon. Rikosoikeudellisen vastuun kohdistuessa yhtiöön, voidaan katsoa, että ennaltaehkäisevä vaikutus vastaavien tapausten kannalta on jollain tapaa suurempi kuin luonnollisen henkilön rikosoikeudellisen vastuun saama julkisuus eli se, että rikosoikeudellinen vastuu kohdistuisi esimerkiksi työkoneen kuljettajaan.

4.3 Yhteisösakko

Luonnonsuojelurikoksesta voidaan tuomita yhteisösakkoon rikoslain 9:1:n ja 48:9:n mukaisesti yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, jonka toiminnassa rikos on tehty.²⁰ RL 9:2:ssä säädetään, että oikeushenkilö tuomitaan yhteisösakkoon, jos sen lakisääteiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos sen toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. RL:n 9 luvun 5 §:n mukaan yhteisösakon vähimmäismäärä on tällä hetkellä 850 euroa ja enimmäismäärä 850 000 euroa. Yhteisösakko voidaan tuomita, vaikkei rikoksentekijää saada selville tai muusta syystä tuomita rangaistukseen.²¹ Yhteisösakon tuomitseminen ei myöskään edellytä, että rikoksentekijänä toiminut luonnollinen henkilö tuomitaan rikoksesta.²²

Stora Enson raakkutapauksen seurauksena on hyvin todennäköistä, että siitä tuomittaisiin yhteisösakko. Yhteisösakko voidaan tuomita, jos tapauksessa katsotaan tapahtuneen rikos, joka

---

²⁰ Suvantola- Similä 2011, s. 336.

²¹ Lappi-Seppälä ym. Kappale I, 1.5, 2013.

²² Koskela ym. 2023, s. 285.

katsotaan yhtiön toiminnassa tehdyksi. Yhteisösakon toimivuus raakutapauksessa on kuitenkin riippuvainen sen määrän suuruudesta. Raakutapauksessa yhteisösakko voisi olla tehokas vastaavien tapausten ennaltaehkäisyssä, jos se olisi tarpeeksi suuri ja tuntuva kyseiselle yhtiölle, eli lähellä yhteisösakon maksimisuuruutta, ja sen tuomitseminen nousisi julkisuuteen.

Tapauksessa KKO 2008:33 oli mielenkiintoista, miten kärjäoikeus ja hovioikeus katsoivat, että yhtiölle ei tulisi tuomita yhteisösakkoa, mutta korkein oikeus katsoi, että yhtiön tulisi maksaa 500 000 euron yhteisösakko.²³ Tapauksessa oli kyse ympäristörikoksesta, tarkemmin tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta. Tapauksessa Fortum Oil Oy:n, nykyisen Neste Oil Oyj:n öljyjalostamolla oli sen työntekijöiden huolimattomuudesta päässyt suuri määrä öljyä jalostamon maaperään, ja sitä kautta myös mereen. Kärjäoikeus oli todennut, että yhtiö oli pyrkinyt selvittämään virhettä ja estämään sen uusiutumisen, eli hoitanut laissa sille asetetut korvaus- ja ennallistamisvelvoitteet. Kärjäoikeus katsoi, ettei rikoksen tekoaikana voimassa olevien lakien (743/1995, 61/2003) mukaan ollut perusteita yhteisösakon tuomitsemiselle, ja siten syyte hylättiin. Hovioikeus katsoi myös, että yhtiön vahingon jälkeiset toimenpiteet, sen maksamat korvaukset sekä ympäristönsuojeluun ja toiminnan riskien minimoimiseen liittyvät uusien ympäristötekniisten investointien suorittaminen puolsivat sitä, ettei yritykselle tulisi tuomita yhteisösakkoa.

Korkeimmassa oikeudessa (KKO) todettiin, että yhtiön toiminnassa oli katsottu tehdyksi tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen, joka on luettu kahden yhtiön esimiesasemassa olevan toimihenkilön ja kahden muun työntekijän syyksi. KKO katsoi myös, että vahingonvaara on ollut merkittävä ja vahingot laajat. Yhtiöllä oli myös suuri liikevaihto, yli 7 miljardia euroa, ja sen vakavaraisuus ja tulos olivat hyviä. Korkein oikeus totesi, että yhteisösakon tuomitsemiselle oli perusteena tuottamuksellinen rikos, joka ilmentää enemmän ajattelemattomuutta ja välinpitämättömyyttä kuin piittaamattomuutta lain säännöksistä. KKO katsoi siten, että oikeudenmukaisessa suhteessa laiminlyötiin, sen laatuun ja yhtiön taloudelliseen asemaan oli 500 000 euron yhteisösakko.

Nähtäväksi jääkin, käsitelläänkö raakutapausta useissa eri oikeusasteissa. Tapauksessa tulee varmasti pohdittavaksi tuottamuksen ja tahallisuuden välinen rajanveto sekä mahdollisesti se, minkä suuruinen yhteisösakko olisi oikeudenmukaisessa suhteessa tekoon ja yhtiön taloudelliseen asemaan, mikäli Stora Enso -yhtiön toiminnassa katsotaan tapahtuneen

---

²³ KKO 2008:33.

luonnonsuojelurikos. Vastaavanlainen tilanne voisi tulla tietenkin pohdittavaksi myös aliurakoitsijayhtiön osalta, jos sen katsottaisiin syyllistyneen luonnonsuojelurikokseen.

4.4 Menettämisseuraamus

Menettämisseuraamuksesta säädetään niin rikoslaissa kuin luonnonsuojelulaissa. Se voidaan tuomita rikoksen oheisseuraamuksena niin luonnolliselle henkilölle kuin oikeushenkilölle eli esimerkiksi Stora Ensolle.²⁴ RL 10:1.1:n mukaan menettämisseuraamuksen määräämisen edellytyksenä on laissa rangaistavaksi säädetty teko eli rikos.

LSL 132 §:ssä säädetään erityisestä menettämisseuraamuksesta, joka täydentää yleisiä RL 10 luvussa säädettyjä menettämisseuraamuksia.²⁵ LSL:n erityispiirteenä on erityinen menettämisseuraamus, jonka nojalla on aina tuomittava menetetyksi valtiolle vähintään se arvo, mikä rauhoitetulla kasvilla tai eläimellä on lajinsa edustajana.²⁶ Ympäristöministeriön asetuksessa rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvoista (9/2002) säädetään 6 §:ssä jokihelmisimpukan arvoksi 589 euroa. Raakkutapauksessa on epäselvää, kuinka paljon raakkuja voidaan katsoa tuhoutuneen Hukkajoella. Määrä saattaa kasvaa tulevaisuudessa, kun vahingon jälkivaikutukset haittaavat Hukkajoen ekosysteemiä ja jokihelmisimpukoiden selviytymistä.

Raakkutapauksen kannalta merkitystä on myös rikoslain 10 luvussa säädetyllä menettämisseuraamuksella, jos yhtiön katsotaan tavoitelleen taloudellista hyötyä toiminnallaan. Rikoslain 10 luvun 2 §:ssä säädetään siitä, että valtiolle on tuomittava menetetyksi rikoksen tuottama taloudellinen hyöty, jolla tarkoitetaan rikoksella saadun säästön arvoa. Stora Enson tapauksessa tällainen rahallinen korvaus voitaisiin sinänsä tuomita esimerkiksi sen taloudellisen hyödyn takia, jonka yhtiö on saanut ajamalla Hukkajokea pitkin muiden reittien sijaan.

Menettämisseuraamus ei tällä hetkellä korvaa tehokkaasti aiheutunutta vahinkoa, sillä maksettu summa tilitetään valtiolle eikä sillä suoranaisesti korvata juuri kyseiselle lajille aiheutunutta vahinkoa.²⁷ Olisi tehokkaampaa esimerkiksi raakkutapauksessa, että mahdolliset menettämisseuraamuksella perityt rahat ohjattaisiin suunnitelmallisesti jokihelmisimpukoiden

---

²⁴ HE 4/2016 vp. s.41.

²⁵ Koskela ym. 2023, s.168.

²⁶ Ekroos ym. 2014, s.526.

²⁷ Similä, 30.8.2024.

suojeluun ja siihen kohdistuviin korjaamistoimiin eli esimerkiksi juuri Hukkajoen ennallistamistoimiin. Menettämisseuraamus toimisi kuitenkin hyvin täydentävänä sääntelynä eli oheisseuraamuksena muulle rikosoikeudelliselle vastuusääntelylle raakkutapauksessa, sillä korvauksen määrällä ei ole sinänsä ylärajaa.

Jos raakkutapauksessa katsotaan tapahtuneen luonnonsuojelurikos, on erittäin todennäköistä, että tekijälle tuomittaisiin varsinaisen rangaistuksen ohella velvollisuus menettämisseuraamuksen maksuun. Joella on arvioitu kuolleen tuhansia jokihelmisimpukoita ja yhden jokihelmisimpukan arvon ollessa 589 euroa on siis teoriassa mahdollista, että korvaussumma nousisi hyvin korkeaksi, miljooniin euroihin. Todennäköistä on kuitenkin, että tällaista summaa kohtuullistettaisiin tuomioistuimessa huomattavasti eikä menettämisseuraamusta tuomittaisi täysimääräisenä, siis kaikkien tuhoutuneiden jokihelmisimpukoiden arvon mukaisesti.

5 Julkisoikeudellinen vastuu

5.1 Yleistä

Julkisoikeudelliset keinot, esimerkiksi ennallistamisvastuu, eivät edellytä rikosoikeudellisen vastuun tunnusmerkistön täyttymistä, vaan ne voivat realisoitua myös tilanteessa, jossa rangaistusvastuuta ei ole.²⁸ Velvoite julkisoikeudelliseen vastuuseen tulee usein viranomaiselta esimerkiksi raakkutapauksessa ELY-keskukselta ja se tarkoittaa käytännössä esimerkiksi ympäristövahingon torjuntaa, korjaamista taikka ennallistamista.

Julkisoikeudellinen ympäristövastuu ilmenee muista laeista kuin rikoslaista esimerkiksi luonnonsuojelulaista (9/2023), ympäristönsuojelulaista (527/2014) taikka laista eräille ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta (383/2009). Lakia eräille ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta sovelletaan luonnonsuojelulain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettua luontovahingon korjaamiseen, jota käsittelen seuraavan kappaleen jälkeen.

Raakkutapauksen julkisoikeudellisen vastuun kannalta suurta merkitystä on ELY-keskuksen ohjeistuksilla koskien jokihelmisimpukoiden esiintymisalueiden suojelua. ELY-keskuksen ”Metsien käsittely jokihelmisimpukka- eli raakkualueilla” ohjeistuksessa korostetaan, että hakkuita toteuttaessa täytyy välttää puron tai joen yliajamista koneella. Ohjeen mukaan, jos vaihtoehtoa ei ole, raakkupuron yli on tehtävä väliaikainen silta tai kulku-ura paikkaan, jossa ei ole raakkuja. Lisäksi ohjeessa kerrotaan hakkuiden suunnitteluvaiheessa muistettavista ohjeista, muun muassa siitä, että suunnitelmassa täytyy jättää raakkuvesistön reunaan riittävä suojavajöhyke, jonka sisällä ei tehdä metsänhoitotoimia (vähintään 45 m).²⁹ Raakkutapauksessa onkin merkityksellistä selvittää, kuka tai ketkä olivat noudattamatta kyseisiä ELY-keskuksen antamia ohjeistuksia.

5.2 Pakkokeinot

Tärkeää on ymmärtää, että rikosoikeudelliset seuraamukset ja pakkokeinot lainvastaisuuden estämiseksi ovat toisistaan riippumattomia. Pakkokeinojen käyttäminen on osa julkisoikeudellista ympäristövastuuta ja se toteutetaan siis hallinnollisessa menettelyssä.

---

²⁸ Suvantola- Similä 2011, s.339.

²⁹ Ymparisto.fi, Metsien käsittely jokihelmisimpukka- eli raakkualueilla.

Pakkokeinoja koskeva sääntely on merkittävä osa luonnonsuojelulain säännösten vastaisen toiminnan seurauksia, jonka takia haluan nostaa sen esille tässä ON-työssä.

LSL 126 §:n mukaan luonnonsuojelulain määräysten vastaisesti toimivaa voidaan ELY-keskuksen päätöksellä kieltää jatkamasta toimintaa tai velvoittaa oikeudenvastaisen tilan poistamiseen tai korjaamaan laiminlyönti. Pakkokeinoa voidaan tehostaa joko keskeyttämisuhalla tai asettamalla uhkasakkolain mukaisesti uhkasakko. Sitä voidaan käyttää kaikissa tapauksissa suoraan lain nojalla voimassa olevan suojelun vastaisen toiminnan keskeyttämiseksi.³⁰ Pakkokeinoa koskevan sääntelyn voidaan katsoa olevan tehokas keino luonnontilan palauttamiseksi luontovahingon sattuessa ja se tukee tehokkaasti muita ympäristövastuun muotoja.

Pakkokeinoja koskeva sääntely soveltuu Stora Enson toimintaan Hukkajoella, mutta siitä ei ole varmaa tietoa, onko ELY-keskus ryhtynyt tapauksen seurauksena pakkokeinojen käyttöön. Merkitystä ELY-keskuksen päätökseen voi olla sillä, että Stora Enso on itse ryhtynyt tehokkaasti ennallistamistoimiin Hukkajoella.

5.3 Ympäristövastuudirektiiviin perustuva luontovahinko

Euroopan unionin (EU) tasolla tärkeä säädös on ympäristövastuudirektiivi (YVD) 2004/35/EY.³¹ Ympäristövastuudirektiivi koskee vahinkotapahtumassa turmeltuneen luonnon tilan palauttamista vahinkoa edeltäneeseen tilaan ja sitä koskevaa kustannusvastuuta. Direktiivi pyrkii toteuttamaan aiheuttamisperiaatetta, jonka mukaan luonnolle haittaa aiheuttavan toiminnanharjoittajan on vastattava tarvittavien toimenpiteiden kustannuksista.³²

Luontovahinkoa koskeva vastuu säädettiin ympäristövastuudirektiivin täytäntöönpanemiseksi, joten luontovahinkosääntely kansallisessa laissamme perustuu ympäristövastuudirektiiviin.³³ Ympäristövastuudirektiivin mukainen ympäristövahinkojen korjaamisvastuu on rajoitettu vain ammatillista toimintaa harjoittaviin. Ammatilliseksi toiminnaksi määritellään toiminta, jota harjoitetaan taloudellisena toimintana tai liikkeen tai yrityksen puitteissa, riippumatta siitä, onko se yksityistä vai julkista taikka voittoa tavoittelevaa tai tavoittelematonta.³⁴ Stora Enson

---

³⁰ Suvantola – Similä 2011, s.319–323.

³¹ EU 2004/35. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/35/EY, annettu 21 päivänä huhtikuuta 2004, ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta.

³² Suvantola – Similä 2011, s.345.

³³ Suvantola -Similä 2011, s.339.

³⁴ HE 228/2008 vp. s. 40.

raakkutapauksessa kaikenlainen toiminta niin yhtiön kuin alihankkijankin osalta täyttää selkeästi tämän ammatillisen toiminnan kriteerin.

Merkittävä osa julkisoikeudellista ympäristövastuuta on luontovahingon korjaamista koskeva sääntely, josta on säädetty LSL:n 127§:ssä. Jukka Similän mukaan luontovahingon tapahduttua merkitystä on erityisesti sillä, pystytäänkö aiheutunut luontovahinko korvaamaan.³⁵ Tämä kysymys tulee vahvasti esille juuri Stora Enson raakkutapauksessa ja käsitellen sitä seuraavissa kappaleissa.

LSL:n 1 luvun 3 §:n 7 kohdan mukaan luontovahingolla tarkoitetaan luontotyyppien ja eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävää, mitattavissa olevaa suoraa tai välillistä haitallista vaikutusta, jonka aiheuttamiseen ei ole myönnetty poikkeusta, ja joka aiheutuu muun muassa luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä II luetelluille lajeille. Luontodirektiivin liitteessä II mainitaan Margaritifera margaritifera eli jokihelmisimpukka.³⁶ Luontovahinkoa koskeva sääntely koskee Stora Enson jokihelmisimpukoiden tapausta Hukkajoella, sillä kyseinen laji kuuluu liitteen II luetteloon.

Ennallistamisen kannalta merkitykselliset säännökset koskevat luontovahingon ehkäisemistä ja korjaamista, josta on säädetty LSL:n 127 §:ssä. LSL:n 127§:ssä veloitetaan toiminnanharjoittaja ilmoittamaan tapahtuneesta luontovahingosta viipymättä ELY-keskukselle sekä ryhtymään tarpeellisiin toimiin välittömästi haitallisten vaikutusten rajoittamiseksi mahdollisimman vähäiseksi. Kyse on hallinnollisesta prosessista, josta päättää ELY-keskus.

Hallituksen esityksen 228/2008 mukaan Suomessa esiintyy eräitä sellaisia luontodirektiivin liitteen II lajeja, joilla esiintymiä on kaikkiaan vähän ja jotka esiintyvät keskittyneinä osapopulaatioina suppeasti rajatuissa elinympäristöissä. Tällaisen lajin yhteenkin esiintymään kohdistuva vahinko voisi aiheuttaa huomattavan suuren vaikutuksen lajin kokonaispopulaatioon tai levinneisyyteen ja sen myötä suojelun tason heikentymisen. Tällaisia lajeja ovat ainakin jokihelmisimpukka.³⁷ Ympäristövastuudirektiivin täytäntöönpanon valmisteluvaiheessa kartoitettiin direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa eliölajistoa, jonka Natura 2000 -verkoston ulkopuolisiin esiintymispaikkoihin direktiivin mukainen luontovahinko voisi

---

³⁵ Similä, 30.8.2024.

³⁶ 92/43/ETY. Neuvoston direktiivi 92/437/ETY, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.

³⁷ HE 228/2008 vp. s.22–23.

kohdistua. Tämänhetkisen tiedon perusteella voidaan arvioida, että luontodirektiivin liitteen II lajeista ainakin jokihelmisimpukka saattaisi olla luontovahingon kohteena.³⁸ Tämä vahvistaa entisestään Stora Enson jokihelmisimpukoiden tapauksen soveltumisen ja linkittymisen luontovahinkosääntelyyn soveltamisalaan.

5.4 Luontovahingon korjaamisvastuu

Ympäristövastuudirektiivi (YVD) laajensi vastuuta ympäristölle aiheutuneista vahingoista luontovahingon käsitteen ja siihen liittyvän korjausvelvollisuuden kautta. Luontovahinkosääntely kattaa Euroopan unionin tasolla suojelluille lajeille ja luontotyypeille aiheutuneita vahinkoja. Aikaisemmissa säädöksissä korjaavia toimenpiteitä on voitu suorittaa vain vahinkopaikalla, mutta YVD:n mukaisen sääntelyn puitteissa vahingonaiheuttaja voidaan velvoittaa toimimaan myös kyseisen paikan eli esimerkiksi Hukkajoen ulkopuolella.³⁹

YVD:n mukainen vastuuperuste on kaksiosainen. Sen liitteessä III lueteltuja vaarallisia toimintoja koskee ankaran vastuun periaate, jossa toiminnanharjoittajan vastuu on tuottamuksesta riippumatonta. Muiden ammatillisten toimintojen kohdalla korvausvastuun syntyminen edellyttää toiminnanharjoittajan tuottamusta, jolla tarkoitetaan huolimattomuutta tai laiminlyöntiä, mutta tahallisuutta ei edellytetä.⁴⁰ Stora Enson toiminta Hukkajoella ei täytä liitteen III mukaista toimintaa, joten kyseessä on yhtiöön kohdistuva tuottamustavastuu. Stora Enso, sen hakkuita toteuttava aliurakoitsija tai jokin muu aiemmin luetelluista vastuutahoista on toiminut tapauksessa selkeästi vähintään tuottamuksellisesti ja laiminlyönyt noudattaa ELY-keskuksen antamia suojeluohjeita, joten vastuuperuste on olemassa.

Luontovahinkosääntelyssä vahingonaiheuttaja voi olla sekä luonnollinen henkilö että oikeushenkilö, ja luontovahingon korjaamisvelvollisuus voi koskea molempia.⁴¹ Vastuun kohdentumisen kannalta ei ole kuitenkaan vielä selvää, kuka on tosiallisesti vastuussa Hukkajoella tapahtuneesta raakkuvahingosta.

Kun suojelluille luontoarvoille aiheutuu luontovahinko, noudatettava laki määräytyy toiminnan perusteella. Kaikkien lakien säännösten sisältö on kuitenkin sama eli luontovahingon tapahduttua toiminnanharjoittajan on ilmoitettava vahingosta asianomaiselle viranomaiselle eli

---

³⁸ HE 228/2008 vp. s.39.

³⁹ Vapaavuori 2014, s.7.

⁴⁰ Vapaavuori 2014, s.30.

⁴¹ Suvantola – Similä 2011, s.349.

tässä tapauksessa ELY-keskukselle ja ryhdyttävä toimenpiteisiin vahingon minimoimiseksi ja korjaamiseksi.⁴² Viranomainen voi vaatia tarvittavia tietoja, velvoittaa toiminnanharjoittajan korjaaviin toimenpiteisiin sekä ryhtyä vahingon rajaamis- ja korjaamistoimenpiteisiin ja toteuttaa tarvittaessa itse tarvittavat toimenpiteet toiminnanharjoittajan kustannuksella.⁴³ Korjaamisvastuun toteuttamisen toimenpiteistä ei säädetä luonnonsuojelulaissa vaan erillisessä laissa eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta (383/2009). Kuten aiemmin kirjoitin, luonnonsuojelulain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitetun luontovahingon korjaamiseen sovelletaan kyseistä lakia. Korjausvastuu ja siitä aiheutuvien kustannusten korvausvastuu on vahingonaiheuttajalla eli raakutapauksessa mitä luultavammin Stora Ensolla taikka hakkuut toteuttaneella aliurakoitsijalla.⁴⁴ Tämänkaltaiset Hukkajoen korjaamiskustannukset voivat nousta erittäin korkeiksi.

Korjaamisvastuu kattaa niin rajoittavat kuin korjaavatkin toimenpiteet luonnontilan ennalleen saattamiseksi tai vastaavan suojelutason saavuttamiseksi. Ensisijaisesti korjaaminen on tehtävä palauttamalla vahingoittuneet luonnonvarat tai huonontuneet ekologiset palvelut perustilaan vahinkopaikalla eli raakutapauksessa Hukkajoella.⁴⁵ YVD:n (liite II, kohta 1.1.2.) mukaan, mikäli vahingoittuneet luonnonvarat eivät palaudu perustilaan, on ryhdyttävä täydentävään korjaamiseen, jonka tarkoituksena on saada aikaan vaihtoehtoisella alueella, sama luonnonvarojen taso kuin joka olisi ollut käytössä, jos vahingoittunut alue olisi palautettu perustilaansa. Stora Enson raakutapauksessa korjaaminen tapahtuu siis pääasiassa Hukkajoella, jossa luontovahinko on aiheutunut. Tilanteessa, jossa jokihelmisimpukoita ei kyseisellä alueella voisi korvata voitaisiin Stora Enso velvoittaa kompensoimaan vahingoittuneen alueen luonnonvarat toisessa paikassa.

Luontovahinkosäätely tulee kyseeseen vain, jos luonnolle aiheutunut vahinko on merkittävä. Merkittävyyskynnyksen täyttymisen arviointi on ratkaisevaa arvioitaessa luontovahingon korvaus- ja korjaamisvastuun edellytyksiä. YVD:n mukaisten luontovahinkojen määritelmässä haitallisten vaikutusten merkittävyys on liitetty luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelun tason saavuttamiseen tai ylläpitämiseen.⁴⁶ Luontovahingon merkittävyyttä ja vaikutuksia suotuisan suojelutason saavuttamiseen tai ylläpitämiseen tulee edellä todetusti arvioida

---

⁴² Suvantola – Similä 2011, s.351.

⁴³ Suvantola 30.6.2007, s.23.

⁴⁴ Suvantola – Similä 2011, s.354.

⁴⁵ Vapaavuori 2014, s.38.

⁴⁶ Kallio 31.7.2008, s.178.

suhteessa vahinkoa edeltäneeseen perustilaan eli Hukkajoen tilaan ennen tapahtunutta yliajtoa. Haitan merkittävyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös jokihelmisimpukan uudistumiskyky ja vahingon vaikutus luonnonvarapalveluihin.⁴⁷ Hukkajoen ollessa yksi Suomen merkittävimmistä erittäin uhanalaisen sekä rauhoitetun jokihelmisimpukan esiintymisalueista, voidaan tapahtuneen vahingon perusteella katsoa, että vahingon merkittävyyssynnys täyttyy.⁴⁸ Vahingolla voidaan lisäksi katsoa olleen vaikutusta jokihelmisimpukan suotuisaan suojelutasoon.

Toiminnanharjoittajalla eli Stora Ensolla on YVD:n säännöksiin perustuva ensisijainen vastuu ennaltaehkäistä ja korjata vahinko ilman viranomaismääräystä kyseisiin toimiin. Ennallistamistoimiin velvoittaminen ei edellytä rangaistavuuden edellyttämän tahallisuusasteen täyttymistä ja korjaamisvelvoite voidaan asettaa aina, kun direktiivin mukaiset edellytykset vahingolle ja vahingonaiheuttajan vastuulle ovat täyttyneet.⁴⁹ Ennallistamisvastuu ei edellytä rikosoikeudellisen vastuun tunnusmerkistön täyttämistä eli sitä, että tapauksessa olisi kyse luonnonsuojelurikoksesta.⁵⁰ Tämänkaltainen määräys voidaan antaa ilman tapahtunutta rikosta, jonka voidaan katsoa siten olevan tehokas keino luontovahingon aiheuttamien haittojen korvaamisessa. Tapauksen kannalta on merkityksellistä se, että esimerkiksi ELY-keskus voi velvoittaa yhtiön ennallistamistoimiin Hukkajoella, vaikei yhtiötä tuomittaisi esimerkiksi rikoksesta. Yhtiön luontovahingon korjaamisvastuulle riittää siis vain tuottamus sekä tuottamuksen seurauksena aiheutunut luontovahinko, jonka voidaankin katsoa aiheutuneen. Ennallistamisvastuu voidaan asettaa lisäksi riippumatta siitä, minkä toiminnan seurauksena oikeudenvastainen tilanne on muodostunut.⁵¹

Jokihelmisimpukoille aiheutuva luontovahinko ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan jo tapahtuneeseen luontovahinkoon ja sen arviointiin. Merkitystä on etenkin sillä, että yhtiö ei ole noudattanut jokea ympäröivän suojakaistan määräystä, jonka seurauksena työkonien rikkomaa maa-ainesta pääsee valumaan vielä jatkossakin Hukkajokeen jokihelmisimpukoiden päälle. Juuri tämän maa-aineksen sekoittuminen puhtaaseen veteen vaurioittaa jokihelmisimpukoita merkittävästi. Hukkajoella vahingot raakuille ovat osin aiheutuneet raakkujen murskautumisesta metsäkoneen alle, mutta ajourilta jokeen päätynyt muta, hiekka ja

---

⁴⁷ KHO 2022:71.

⁴⁸ Syväranta, 8/2024.

⁴⁹ Vapaavuori 2014, s.29.

⁵⁰ Suvantola – Similä 2011, s.339.

⁵¹ Suvantola 30.6.2007, s.20.

hakkuutähteet sekä puuston poistamisen johdosta lämpiävä vesi ovat merkittävämpi haitta Hukkajoen jokihelmisimpukoille.⁵²

Sukeltajien arvion mukaan Hukkajoessa arvioitiin 14.8.2024 olevan noin 123 000 jokihelmisimpukkaa. Vain kuudessa muussa suomalaisessa joessa on toistaiseksi laskettu yli sadantuhannen raakun populaatio.⁵³ Tuhoutuneiden ja korvattavien jokihelmisimpukoiden määrä saattaa kuitenkin lisääntyä tulevaisuudessa. Merkityksellistä Stora Enson raakutapauksen luontovahingon korjaamisessa on parhaalla mahdollisella tavalla pysäyttää maa-aineksen sekoittuminen veteen, jottei lisävahinkoa jokihelmisimpukoille pääsisi aiheutumaan.

---

⁵² Similä, 30.8.2024.

⁵³ Syväranta, 8/2024.

6 Tapauksen kannalta merkityksellistä oikeuskäytäntöä

Julkisoikeudellisen luontovahinkoa koskevan sääntelyn osalta ongelmana voidaan pitää Jukka Similän esille tuomaa huomiota, jonka mukaan päätöksiä, joissa luontovahinkoa aiheuttanut on määrätty korjaaviin toimenpiteisiin, on tehty harvoin.⁵⁴ Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta on kuitenkin korkeimman hallinto-oikeuden tapaus KHO 2022:71 eli Norilsk Nickelin tapaus, jossa ELY-keskus määräsi pilaantumisen aiheuttaneen yhtiön ryhtymään korjaaviin toimiin aiheuttamansa luonnonarvojen menetyksen takia.⁵⁵ Näiden korjaavien toimenpiteiden seurauksena Kokemäenjoen vuolejokisimpukkakanta on elpynyt erinomaisesti.⁵⁶ Luontovahingon korjaamisvelvoitteella voisi parhaimmassa tapauksessa olla vastaavanlainen merkitys Hukkajoella.

Stora Enson raakkutapauksen kannalta merkityksellistä kyseisessä tapauksessa on erityisesti korkeimman hallinto-oikeuden perusteluiden luontovahinkoa koskeva arviointi. Tapauksessa oli KHO:n mukaan aiheutunut luontovahinko, sillä nikkelpäästöstä aiheutui Kokemäenjokeen paikallisella tasolla merkittäviä vaikutuksia vuolejokisimpukan elinvoimaisuuteen. Tapauksessa KHO korosti pidemmän aikavälin vaikutuksia vuolejokisimpukoille juuri sedimentin korkean nikkelpitoisuuden takia. Hukkajoen tapauksessa korostuu vastaavasti vahingon pidempiaikainen vaikutus jokihelmisimpukoille.

KHO:n mukaan aiheutuneen haitan merkittävyyden arvioinnissa tuli ottaa huomioon muun ohella vahingoittuneiden yksilöiden lukumäärä ja vaikutus lajin suojelun tasoon, lajin tuottamiin palveluihin ja luonnolliseen uudistumiskykyyn. Haitan merkittävyyden arvioinnissa tuli ottaa huomioon vahingon vaikutus lajin suotuisaan suojelutasoon. Haittaa on pidettävä merkittävänä, mikäli vaikutus suotuisaan suojelun tasoon eli lajin elinvoimaisuuteen paikallisella tasolla, on merkittävä.⁵⁷ KHO korosti luontovahingon arvioinnissa vahingon vaikutusta lajin suotuisaan suojelutasoon erityisesti paikallisella tasolla. Samankaltainen ja pitkäaikainen paikallinen seuraamus aiheutuu luultavasti Hukkajoella, kun työkoneen irrottama maa-aines pääsee valumaan jokeen ja sekoittaa vesistöä haitaten jokihelmisimpukoiden

---

⁵⁴ Similä, 30.8.2024.

⁵⁵ KHO 2022:71

⁵⁶ STT Info, 30.5.2024.

⁵⁷ KHO 2022:71

selviytymistä. Hukkajoen raakutapauksessa juuri tämänkaltainen paikallinen vahinko on erittäin merkittävä.

Tämä melko tuore korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu sisältää paljon yhtäläisiä piirteitä Stora Enson raakutapauksen kanssa. Sekä vuollejokisimpukka että jokihelmisimpukka ovat rauhoitettuja lajeja Suomessa. Jokihelmisimpukka on lueteltu erittäin uhanalaiseksi (EN), kun taas vuollejokisimpukka vaarantuneeksi (VU).⁵⁸ Jokihelmisimpukka kuuluu lisäksi LSL:n 8 luvun 77§:n mukaisesti erityisesti suojeltaviin lajeihin. Vuollejokisimpukka sen sijaan kuuluu saman luvun 79§:n EU:n tiukkaa suojaa edellyttäviin lajeihin.⁵⁹ Kummatkin ovat siis suojeltuja lajeja EU:n luontodirektiivissä.

Norilsk Nickel -tapausta vastaavanlaiseen ratkaisuun voidaan päätyä raakutapauksessa, vaikkei kyseisessä tapauksessa ole kuollut yhtä paljon simpukoita kuin Norilsk Nickel -tapauksessa. Jokihelmisimpukka on uhanalaisempi laji kuin Norilsk Nickel -tapauksessa luontovahingon kohteena ollut vuollejokisimpukka. Ympäristöministeriön asetuksessa rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvioista (9/2002) säädetään 6§:ssä jokihelmisimpukan arvoksi 589 euroa sekä vuollejokisimpukan arvoksi 50 euroa.⁶⁰ Tämä korostaa jokihelmisimpukoille aiheutuneen luontovahingon merkittävyyttä sekä sitä, että raakutapauksen seurauksena on mitä ilmeisemmin syntynyt korjattava luontovahinko. Olennaista Hukkajoen luontovahinkoarvioinnin kannalta on erityisesti vahingon merkityksellisyydellä Hukkajoen perustilaan verrattuna sekä vahingon suhteella jokihelmisimpukoiden määrään sekä populaatioon verrattuna.

Vastaavanlaista ratkaisua puoltaa lisäksi se, että niin Hukkajoki kuin Kokemäenjoki ovat merkityksellisiä kyseisten lajien esiintymispaikkoja.⁶¹ Luontovahinkoarviointi saattaa luultavasti Stora Enson raakutapauksessa tulla vastaamaan suurelta osin kyseistä Norilsk Nickel -vuollejokisimpukkatapausta. Norilsk Nickel -tapauksessa syyte ympäristön turmeltumisesta kaatui, jonka takia tapauksessa ei myöskään tuomittu

---

⁵⁸ Suomen ympäristökeskus SYKE. Lajiesittely (direktiivilaji). Jokihelmisimpukka (raakku), vuollejokisimpukka. 30.11.2022.

⁵⁹ Valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta, 1066/2023.

⁶⁰ Ympäristöministeriön asetus rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvioista, 9/2002.

⁶¹ KHO 2022:71.

menettämisseuraamusta.⁶² Sen takia raakutapauksen mahdollisen menettämisseuraamuksen vertailu Norilsk Nickel -tapaukseen ei ole mahdollista.

---

⁶² Similä, 30.8.2024.

7 Johtopäätökset

Stora Enson raakkutapauksen seurauksena voitaisiin tuomita varsinaisen rikosoikeudellisen rangaistuksen lisäksi esimerkiksi yhteisösakko taikka menettämisseuraamus. Yhteisösakko voidaan tuomita, jos tapauksessa katsotaan tapahtuneen rikos, joka katsotaan yhtiön toiminnassa tehdyksi. Menettämisseuraamus jokihelmisimpukoista voisi kohdistua raakkutapaukseen rikosoikeudellisena oheisseuraamuksena. Niin menettämisseuraamuksen kuin yhteisösakon tuomitseminen vaativat siis sitä, että raakkutapauksessa katsotaan tapahtuneen rikos.

Merkitystä rikosoikeudellisten vastuuseuraamusten määräytymisessä on se, keneen mahdollinen rikosoikeudellinen vastuu lopulta kohdistuu: Stora Ensoon, aliurakoitsijaan vai johonkin luonnolliseen henkilöön, jonka katsotaan syyllistyneen rikokseen. Vastuun kohdentumisella on suuri merkitys siihen, millaisia rikosoikeudellisia seuraamuksia teosta seuraa.

Julkisoikeudellisista seuraamuksista Stora Ensoa voi koskettaa esimerkiksi ELY-keskuksen asettamat pakkokeinot taikka luontovahinkoa koskeva korjaamisvelvoite. Stora Enson raakkutapauksen seurauksena on mielestäni aiheutunut LSL:n 127§:n mukainen luontovahinko, jonka korjaamisesta Stora Enso -yhtiö on luonnonsuojelulain nojalla vastuussa. Stora Enso onkin alkanut toimiin Hukkajoella jokihelmisimpukoiden ennallistamiseksi Metsähallituksen johdolla. Hukkajoella on muun muassa kannettu noin 30 kuutiota mutaa ja hakkuutähteitä pois joesta ajouran läheltä, jonka lisäksi noin 5500 jokihelmisimpukkaa on siirretty ylävirtaan tuhoutuneelta alueelta. Simpukoita on siirretty yläjuoksulle noin 50 metrin matkalta ajouralta alajuoksulle päin. Lisäksi metsäkoneiden ajourat on peitetty rinteiltä sekä vettä on yritetty suodattaa suodatinkankaiden avulla.⁶³

On kuitenkin vaikea sanoa, missä määrin vahingon korjaaminen Hukkajoella on viranomaisaloitteista, ja missä määrin yhtiön itse aikaansaamaa. Tärkeintä on kuitenkin se, että siihen on nopeasti sekä tehokkaasti ryhdytty. Luontovahinkosäätelyn ollessa merkittävimpiä keinoja luontovahingon ennallistamiseksi, onkin huolestuttavaa, miksi tämänkaltaisiin luontovahingon korjaamistoimenpiteisiin on määrätty vain harvoin, kuten on tehty aiemmin tekstissä mainitussa Norilsk Nickel -tapauksessa.

---

⁶³ Metsähallitus, 30.8.2024.

Kun kyseessä on erittäin uhanalainen laji, jonka laaja esiintymä on tuhoutunut, on tärkeää pohtia, onko kyseistä luontovahinkoa mahdollista korjata voimassa olevin julkisoikeudellisin sanktioin. Raakutapauksessa luontovahinkoa ei saada välttämättä ennallistettua kokonaan, jonka takia onkin merkityksellistä saada yhtiöön kohdistuva ympäristövastuu mahdollisimman tehokkaaksi siten, että yhtiöön kohdistuva ympäristövastuu olisi laaja-alaista ja korjaisi parhaalla mahdollisella tavalla aiheutuneen vahingon. Tämän kannalta olisi hyvä, että raakutapausta koskettaisi niin rikosoikeudellinen kuin myös julkisoikeudellinen ympäristövastuu.

Lisäksi on tärkeää, että raakutapauksen aikaansaama julkisuus toimii ikään kuin ennaltaehkäisevänä esimerkkinä tulevaisuuden kannalta, jotta vastaavia tapauksia ei pääsisi tapahtumaan. Julkisuuden tuoma merkitys raakutapauksen kannalta on merkittävä ennallistamistoimien aikaansaaja. Onkin mielenkiintoista pohtia, missä laajuudessa yhtiö olisi alkanut yhtä voimakkaisiin toimiin, jos tapaus ei olisi noussut vastaavalla tavalla julkisuuteen ja vahingoittanut yhtä vahvasti yhtiön mainetta.

8 Tulevaisuus

Luontovahinkoa koskeva sääntely on kansallisesti toteutettu vain siinä määrin kuin ympäristövastuudirektiivi edellyttää eli tietyille luonto- ja lintudirektiivin tarkoittamille lajeille ja kohteille.⁶⁴ Jukka Similän mukaan luontovahinkoa koskeva sääntely tulisi ulottaa koskemaan kaikkia rauhoitettuja lajeja ja LSL:lla suojeltuja kohteita.⁶⁵ Tulevaisuudessa luontovahinkosääntelyä tulisikin tehostaa siten, että sääntelyn piiriin kuuluisi entistä laajemmin lajeja. Lisäksi viranomaisen tulisi ryhtyä huomattavasti useammin luontovahingon ennallistamistoimiin. Tulevalla EU-sääntelyllä, etenkin luontovahinkojen osalta, voikin olla merkittävä vaikutus luontovahinkosääntelyn kehittämisessä tulevaisuudessa.

Tärkeää raakutapauksen kaltaisten tapauksien ehkäisemiseksi on saada viranomaisten ja vastuullista yritystoimintaa tekevien yhtiöiden kommunikointi toimivaksi etenkin silloin, kun on kyse alueista, joilla on suojeltavia luontokohteita. Suurta merkitystä on lisäksi sillä, että lajisuojelua koskevat ohjeistukset kulkevat sujuvasti toimintaa harjoittaville toimijoille. Raakutapauksen kaltaisia virheitä ei voi sattua toiminnassa, jota suoritetaan alueella, jossa on kyse äärimmäisen uhanalaisesta luontotyypistä taikka eliölajeista. Tulevaisuudessa on siis tärkeää, että yhtiöiden sisäiset ohjeistukset ja toimintatavat vastaavat vaadittua huolellisuusvelvoitetta sekä huomioivat suojeltavat luontoarvot. Tieto lajien ja luontokohteiden esiintymisalueista tulisi olla lisäksi helposti saatavilla sekä hyödynnettävissä esimerkiksi hakkuiden suunnitteluvaiheessa.

On erityisen mielenkiintoista seurata, miten Stora Enson raakutapaus etenee, ja millaisia niin rikosoikeudellisia vastuuseuraamuksia kuin luonnonsuojelulain mukaisia julkisoikeudellisia seuraamuksia yhtiölle tapauksesta aiheutuu. Seuraan mielenkiinnolla, vastaavatko yhtiölle asetetut seuraamukset Norilsk Nickelin Kokemäenjoen tapausta. Selvää on, että jokihelmisimpukoiden tilanne Hukkajoella selkenee vasta lähivuosina, kun joen tila tasaantuu eli maa-aineksen valuminen ja sekoittuminen jokeen rauhoittuu ja tehtyjen ennallistamistoimien seuraukset saadaan selville.

---

⁶⁴ Similä, 30.8.2024.

⁶⁵ Similä, 30.8.2024.